

ВПЛИВ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ НА МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Тези висвітлюють дослідження впливу російської агресії на глобальні міграційні процеси.

Ключові слова: міграція, міграційні процеси, російсько-українська війна

Abstract

The thesis highlights the study of the impact of Russian aggression on global migration processes.

Keywords: migration, migration processes, Russian-Ukrainian war

Вступ

У 2020–2021 роках світова спільнота активно реагувала на пандемію COVID-19, що дало можливість здійснити більш контрольовані та безпечні світові міграційні процеси. Однак анексія частини територій сусідніми Росією державами спричинила значні внутрішні переміщення осіб, як у Грузії, Україні, так і в Молдові. Після початку війни з Україною в 2022 році масштаби міграційного кризи значно зросли, досягнувши понад 8 мільйонів внутрішніх переміщень за даними Міжнародної Організації Міграції (МОМ). Це призвело до великої еміграції до країн ЄС та Молдови, а також до континентів Америки. Проблема впливу конфлікту на міграційні процеси потребує подальшого дослідження, зокрема з урахуванням погляду сусідніх країн [1].

Основна частина

Міграція - це процес переміщення або через міжнародні кордони, або в межах однієї країни, що включає будь-які пересування людей, незалежно від причин [2]. Міграція була, є і буде поширеним явищем, зумовленим низкою чинників. Для більшості держав світу до 2020 року це явище було відчутним і мало стійку тенденцію зростання [1, 2].

За останні 20 років Україна та Молдова стали транзитною країною для нелегальної міграції до країн ЄС. За різними аналітичними оцінками за останні десять років тільки на території України постійно розміщувалося від 800 тис. до 1,6 млн. нелегальних іммігрантів [1].

Упродовж 2,5 десятиліть потоки міграції з України ділилися майже наполовину між росією та Європою, при цьому велика кількість українських громадян прагнули залишитися в європейських країнах на тривалий час. Подібна ситуація і з Молдовою. Так, трудова міграція Молдови вважається однією з найвищих у світі, оскільки приблизно 300 тис. осіб або 25% економічно активного населення, що нещодавно повернулося в країну, працювали або мали намір працювати за кордоном [1].

Міграційні процеси на українсько-європейській ділянці державного кордону завжди характеризувалися активним переміщенням громадян, як до європейських країн, так і до України. За останні десятиліття чисельність поїздок громадян України до ЄС помітно зросла і тільки 2015 року становила 12,5 млн, а 2014 року – 10,5 млн [1].

У 2020–2021 роках зумовлені пандемією обмеження транскордонної мобільності не призвели до припинення міграції з України до ЄС, хоча значно ускладнили її здійснення. Від початку запровадження карантину, за деякими оцінками, 2020 року в Україну повернулося 300–400 тис. українців, які

зіткнулися з серйозними труднощами з пошуком роботи і за першої можливості одразу намагалися повернутися в країну працевлаштування. Так, за даними опитування українців, які до карантину проживали в Польщі, проведеного в червні 2021 року, третина з них не змогли знайти роботу в Україні, 70% виявили бажання найближчим часом повернутися на роботу в Європу [1].

Загалом щорічно до держав – членів ЄС з України виїжджає 3,1–4,3 млн осіб, з яких частка українців становить близько 88%. Середньостатистично більше половини таких перетинів здійснюється на ділянці українсько-польського кордону, а чверть – на українсько-угорській ділянці [1].

З моменту розв'язання росією 24 лютого 2022 року широкомасштабної російсько-української війни розпочався різкий міграційний потік людей до країн - членів ЄС та Молдови. Цього ж року Молдова і ЄС, продемонструвавши прихильність принципам гуманізму і добросусідства, створили можливість швидкого виїзду з небезпечного регіону в свої країни. На їхніх територіях створювалися кризові центри, табори для шукачів притулку [1].

Початок 24 лютого 2022 року російсько-української війни призвів до якісних і кількісних змін міграційних потоків у регіоні. Якщо говорити про якісну характеристику, то порівняно з попередніми роками, серед як внутрішньо переміщених, так і під час міжнародної міграції, значно побільшало громадян України та практично повністю припинилася традиційна міграція громадян Сходу та Азії. Окрім бойових дій, така тенденція зумовлена повним закриттям білорусько-української та російсько-української ділянок державного кордону та перекриттям маршрутів руху на півдні України, в тому числі морських [1]. Необхідно констатувати, що українські громадяни, виїжджаючи з України, перетинали державний кордон у різні способи (легально і нелегально) і факти незаконного перетину кордону зросли у шість разів [1].

Польща, за перше півріччя 2022 року пропустила на свою територію понад 4,5 млн осіб, що втричі більше, ніж, наприклад, у другому півріччі 2020 року, коли до Польщі з України в'їхало 1,5 млн осіб. Також, збільшився потік виїзду українців до Словаччини, яка щорічно пропускала близько 370 тис. осіб, а за перше півріччя 2022 року оформила понад 623 тис. осіб. Відносно менший наплив мігрантів отримала Угорщина, у якій кількість пропущених 2022 року осіб (1,1 млн) була навіть меншою, ніж у другому півріччі 2021 року (1,2 млн) [1].

Попри військові дії, що все ще тривають в Україні, громадяни повертаються на Батьківщину. Про це свідчить офіційна статистика. Починаючи з 24 лютого до 1 серпня 2022 року, на в'їзд в Україну оформлено понад 5,1 млн українців [1].

Аналіз статистичних даних українських органів влади та прикордонних інституцій сусідніх з Україною держав – членів ЄС, продемонстрував суттєві кількісні відмінності між особами, які виїхали з України, та тими, які офіційно оформлені на в'їзд до ЄС. Зокрема, від початку активної фази широкомасштабної російсько-української війни до 1 серпня 2022 року, за даними української прикордонної служби, з України до ЄС виїхало 8,7 млн осіб, з них громадян України – понад 7,7 млн. Натомість за інформацією, отриманою з країн в'їзду цих громадян, на в'їзд було оформлено на майже 780 тис. громадян України більше. Аналогічна ситуація і на українсько-молдовській ділянці державного кордону. Якщо Україною на в'їзд до Молдови за перше півріччя 2022 року обліковано 1 млн 43 тис. осіб, то молдовськими прикордонниками – 1 млн 348 тис. Такі статистичні відмінності зумовлені тим, що в перші кілька тижнів непередбачуваного збільшення інтенсивності виїзду з України, що виникло через військову агресію з боку росії, прикордонне відомство України ухвалило рішення спростити процедуру прикордонного контролю. Спрощення включало в себе тимчасове припинення внесення до відповідної бази даних інформації про перетин державного кордону жінками та дітьми з числа громадян України. Крім того, під час масового практично одночасного виїзду з України в пошуках тимчасового захисту багато громадян України не мали закордонних паспортів, зокрема біометричних, які давали б право на в'їзд до ЄС та інших країн. У зв'язку з цим держави, що приймають, у зв'язку з реальною небезпекою життю українським громадянам, давали їм можливість в'їхати на їхню територію

з використанням інших документів, що підтверджували їхню особу, а в деяких випадках і за ксерокопіями таких документів [1].

Скасування перевірки осіб за базами даних може призвести до того, що з країни можуть виїхати люди, які перебувають у розшуку, або ж яким заборонено виїзд з країни у зв'язку з наявними податковими чи аліментними зобов'язаннями, а також особи, які прибувають під слідством з підпискою про невиїзд. Досить небезпечним при спрощенні прикордонного контролю також може бути загроза незаконного вивезення дітей. Це можуть бути випадки виїзду дітей за їхніми свідоцтвами про народження та в супроводі одного з батьків, який матиме лише копію паспорта. Крім цього, можуть бути ситуації, за яких громадяни не перевірятимуться за базою даних, а в ній буде наявна інформація про заборону виїзду неповнолітньої дитини за інформацією одного з батьків у зв'язку з невіршеними сімейними взаємовідносинами між батьками за місцем проживання їхньої дитини. Такі дії перебувають на межі торгівлі людьми та потребують особливої уваги задля недопущення злочинних дій щодо таких вразливих категорій як діти.

Зазначені проблеми свідчать про роль кожної з класичних процедур прикордонного контролю та необхідність їх проведення навіть у разі кризових чи надзвичайних ситуацій. Це може забезпечити як державу виїзду, так і приймаючу країну від ризику настання загроз їхній національній безпеці. Також це дає змогу уникнути порушення основоположних прав людини, зокрема можливого гендерно-обумовленого насильства або сексуальної експлуатації осіб, які виїхали з копіями паспортів, а також не допускати порушення прав дітей, яких можуть незаконно вивезти з держави [1, 2].

Висновки

Російсько-українська війна, оголошена росією у 2022 році, має значний вплив на міграційні процеси в цьому регіоні. Вона вплинула як на якісні, так і на кількісні її характеристики. Традиційна міграція громадян з інших континентів, що стала вже звичною, була замінена масовим переміщенням громадян України до сусідніх країн у пошуках міжнародного захисту. При цьому воєнні дії тривають і тому міграційні потоки є стабільно високими.

Міграція, зумовлена російсько-українською війною, продемонструвала прихильність Молдови, ЄС та багатьох інших держав принципам гуманізму та добросусідства. Однак, такі масові переміщення продемонстрували деякі проблеми організаційного характеру, що впливають на ритмічність та ефективність прикордонного контролю, забезпечення міжнародного захисту тощо. Зокрема одномоментна масовість переміщення людей через державний кордон призводить до накопичення людей у пунктах пропуску та необхідності швидкого їхнього оформлення й евакуації з небезпечних для їхнього життя територій [1, 2].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Російська агресія як фактор впливу на глобальні міграційні процеси. *Migration & law*. 2022. Т. 2, № 3-4. С. 11–21.
2. Міграція. COUNCIL OF EUROPE PORTAL. URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass/migration> (дата звернення: 06.05.2024).

Кучерявенко Михайло Миколайович – студент кафедри комп'ютерних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: mihajlokuceravenko@gmail.com

Науковий керівник: **Корнієнко Валерій Олександрович** – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри соціально-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: valkorney1958@gmail.com

Kucheriavenko Mykhailo – student of the Department of Computer Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa, e-mail: mihajlokuceravenko@gmail.com

Supervisor: **Kornienko Valerii** – Dr. of Political Sciences, Professor, Head of the Department of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa, e-mail: valkorney1958@gmail.com